

future specialists in American and Japanese foreign systems of higher professional education]. L'viv.

3. Zheleznyak, O.N. (1999). *Éstetycheskoe obrazovanye v Yaponyyu*. [Aesthetic education in Japan]. Moscow.
4. Kochkina, A.E. (2008). *Nravstvennoe vospytanye kak shkol'nyy predmet (na prymere Yaponyy)*. [Moral education as a school subject (on the example of Japan)]. URL: http://www.pglu.ru/lib/publications/University_Reading/2008/VI/uch_2008_VI_00004.pdf
5. Okakura Kakuzo. (1973). *Tya-no khon (Knyha o chae)*. [Tya-no hon (Book of Tea)]. Tokyo.
6. Pazyura, N.V. (2012). *Osoblyvosti rozvytku profesiyanoi osvity u krayinakh Shkidnoyi Aziyi (Yaponiya, Koreya, KNR)*. [Features of the development of vocational education in East Asia (Japan, Korea, China)]. Kyiv.
7. *Tradysyonnaya model' éstetycheskoho vospytannya v Yaponyyu*. [The traditional model of aesthetic education in Japan]. URL: <http://philosophy.ru/iphras/library/aesthvosp/06.htm>
8. Troyel'nikova, L.O. (2010). *Khudozhnye vykhovannya v Yaponiyi ta Kytayi: natsional'ni tradytsiyi ta suchasna spetsyfika*. [Art education in Japan and China: national traditions and modern specifics]. Kyiv.
9. Tsar'ova, L.V. (2011). *Vykorystannya narodnykh tradytsiy éstetychnoho vykhovannya v suchasniy systemi osvity Yaponiyi*. [The use of folk traditions of aesthetic education in the modern education system of Japan]. Cherkasy.
10. Tsar'ova, L.V. (2012). *Pedahohichni tradytsiyi formuvannya éstetychnoyi kul'tury osobystosti*

v Kytayi ta Yaponiyi. [Pedagogical traditions of formation of aesthetic culture of the individual in China and Japan]. Kirovohrad.

11. Tsar'ova, L.V. (2011). *Problema formuvannya éstetychnoyi kul'tury osobystosti v yapons'kiy etnopedahohitsi*. [The problem of forming the aesthetic culture of the individual in Japanese ethnopedagogy].
12. Yurchyk, O.S. (2010). *Rol' motyvatsiyi pry formuvanni osobystisnoyi zmobilizovanosti*. [The role of motivation in the formation of personal mobilization].
13. Nakamura Hajime. (1967). A history of development of Japanese though from 952 to 1868 [history of the development of Japanese though from 952 to 1868]. 2. 147.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КУЧАЙ Тетяна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри психології і педагогіки Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці ІІ.
Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх учителів.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KUCHAY Tetyana Petrovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Department of Psychology and Pedagogy, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian Institute.

Circle of scientific interests: professional training of future teachers.

Стаття надійшла до редакції 29.03.2022 р

УДК 373.3:159.922

ЛОБОВА Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної і початкової освіти Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка
 ORCID ID: [https:// orcid.org/0000-0001-7028-043X](https://orcid.org/0000-0001-7028-043X)
 e-mail: ollo11@i.ua

ПЛУТЕНКО Альона Володимирівна – вихователь Липоводолінського закладу дошкільної освіти «Берізка» Липоводолінської селищної ради Сумської області
 ORCID ID: [https:// orcid.org/0000-0001-5233-8298](https://orcid.org/0000-0001-5233-8298)
 e-mail: plutenkoalyona@gmail.com

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ УЯВИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ МУЗИЧНО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Уява є одним із найважливіших особистісних психічних феноменів, що значною мірою сприяє розвитку мислення, уваги, пам'яті, креативності, емоцій дитини. Тому розвиток уяви є важливим завданням початкової освіти, й особливо уроків мистецької галузі, які мають величезні резерви для формування творчих рис особистості.

Для ефективного розвитку уяви молодших школярів важливо організувати найбільш сприятливе розвивальне середовище, засобом чого є створення певних педагогічних умов протікання зазначеного процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню педагогічних умов організації певних розвивальних і виховних процесів присвячено праці В. Андрєєва, Ю. Бабанського, С. Гончаренка, М. Зверєвої, Н. Іпполітової, Б. Купріянова, А. Найн, О. Савченко, В. Полонського, А. Хутрського, Н. Яковлевої та ін.

Найчастіше педагогічні умови розглядають як сукупність певних спеціально створених чи дібраних об'єктів, обставин речей, які потрібні для успішного вирішення поставленого завдання. Наприклад: сукупність об'єктивних зовнішніх та внутрішніх обставин протікання освітньо-

го процесу; сукупність внутрішніх параметрів та зовнішніх характеристик функціонування навчального процесу; сукупність змісту, методів, форм навчання і матеріальних можливостей його здійснення тощо.

Можемо констатувати наявність опосередкованих розробок щодо визначення педагогічних умов розвитку уяви дітей. Зокрема, американський психолог Дж. Сміт окреслив такі загальні умови для розвитку дитячої творчості: фізичні умови – наявність матеріалів для творчості і можливості будь-коли діяти з ними; соціально-емоційні умови – створення дорослим атмосфери безпеки, впевненості, коли дитина знає, що її творчі здобутки не викликатимуть негативної оцінки дорослого; психологічні – формування у дитини почуття внутрішньої свободи, розкритості, підтримка інтересу до втілення власних можливостей внаслідок заохочення дорослим всіх творчих починань дитини; інтелектуальні умови – створення можливостей для розв'язання творчих задач [Цит. за: 2]. На наш погляд, поданий перелік можна застосувати до розвитку уяви, адже вона є проявом творчості дитини.

Українські вчені (О. Д'яченко, Д. Ельконін, З. Новлянська, Л. Балацька, В. Котирло, А. Усова та ін.) пропонують для творчого розвитку дітей застосовувати різноманітні методи стимулювання, заохочення, зацікавлення, створення проблемних ситуацій, ігрової діяльності тощо, а О. Смірнова визначає педагогічні умови розвитку творчої уяви молодших школярів у процесі роботи над художніми творами.

Водночас, наразі потребують розроблення педагогічні умови розвитку уяви молодших школярів у процесі музично-творчої діяльності, що матиме важливе значення для організації ефективного розумового, творчого, емоційного розвитку дітей на уроках мистецтва.

Мета статті – обґрунтувати педагогічні умови розвитку уяви молодших школярів у процесі музично-творчої діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Грунтуючись на сучасних дефініціях і підходах, ми можемо трактувати *педагогічні умови розвитку уяви молодших школярів у процесі музично-творчої діяльності* як сукупність спеціально дібраних і розроблених методичних положень, змісту і методів музичного навчання, реалізація яких сприятиме найбільш ефективному розвитку зазначеної якості дітей в процесі музично-творчої діяльності.

Аналіз наукових досліджень українських учених свідчить про наявність певних кроків щодо визначення педагогічних умов розвитку уяви дітей дошкільного та молодшого шкільного віку в різних галузях знань.

Вітчизняний психолог Т. Дуткевич зосереджує увагу на проблемі поєднання впливу до-

рослих і прагнення дитини до самовираження і самостійної творчості. У цьому контексті важливо враховувати, як змінюється позиція дорослого в спілкуванні з дитиною з метою розвитку уяви: в спілкуванні з молодшим дошкільником дорослий за допомогою реплік і питань до дитини прагне показати їй різні варіанти розв'язання однієї задачі; для дітей 4-5 років провідним стимулом є змагання з однолітками, яким керує дорослий; для старшого дошкільника важливо зайняти позицію вмілого й досвідченого, особливо відносно більш молодших дітей [2].

Аналізуючи педагогічні умови розвитку уяви в дітей старшого дошкільного віку, сучасні методисти (зокрема А. Воронцова) зазначають, що уява виникає в ситуаціях проблемності, невизначеності, коли дитина не знаходить у власному досвіді пояснення певного явища й змушена шукати нестандартне рішення проблеми. Наголошено, що для розвитку уяви надзвичайно важливим є створення емоційно позитивної, психологічно комфортної обстановки. Навчальні заняття слід проводити в ігровій формі, яка надає максимальні можливості для вільних проявів дитячої фантазії. Педагог має заохочувати будь-які, навіть найменші й не зовсім вдалі, прояви творчості, самостійного й оригінального мислення, адже такі «ситуації успіху» мотивують дитину до подальшого творчого пошуку. Важливо включати в роботу всіх дітей класу, а також надавати їм можливість брати участь у різних художніх процесах: рухатися, малювати, будувати, клеїти, співати, розігрувати театральні сцени тощо [1].

Українська дослідниця О. Смірнова визначає такі педагогічні умови розвитку творчої уяви молодших школярів у процесі роботи над художніми творами:

- створення на уроці творчо насиченого освітнього середовища;
- стимулювання пошукової активності учнів;
- поєднання індивідуальної роботи з різними формами навчальної співпраці;
- виявлення прихованих творчих здібностей учнів;
- відбір оптимальних та ефективних завдань з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей школярів;
- створення проблемних ситуацій, що вимагають пошуків альтернативи, прогнозування;
- заохочення та відзначення навіть незначних досягнень учнів, підкреслюючи їхню оригінальність, важливість, адже творчість є тоді, коли дитина відчуває, що її цінують [5].

Грунтуючись на аналізі теоретичних і методичних джерел, ми визначили такі педагогічні умови розвитку уяви молодших школярів у процесі музично-творчої діяльності:

1. Цілеспрямоване стимулювання дитячої творчості й підтримка творчих проявів дитини в музично-творчій діяльності.

2. Систематичне використання різноманітних (зокрема ігрових) методів розвитку уяви у різних видах музично-творчої діяльності.

3. Широке застосування інтеграції музики з іншими мистецтвами (літературним, образотворчим, хореографічним, театральним тощо).

Розглянемо детальніше сутність цих умов у музично-творчій діяльності.

1. Цілеспрямоване стимулювання дитячої творчості й підтримка творчих проявів дитини в музично-творчій діяльності.

Молодший шкільний вік фахівці вважають сенситивним і надзвичайно плідним для розвитку дитячої уяви, у тому числі її довільних, репродуктивних і творчих форм. Як зазначає А. Воронцова, ефективний розвиток уяви може виявлятися у тому, що вже в 5–7 років діти спроможні створювати цілі уявні світи, наповнювати їх уявними персонажами, які мають певні характеристики та відповідно діють у певних ситуаціях [1].

Проте успішність розвитку дитячої уяви безпосередньо залежить від бажань, прагнень та умінь дорослих цілеспрямовано й систематично надавати дитині можливості для творчої самореалізації й самостійності; стимулювати, підтримувати й заохочувати її творчі прояви та ініціативи. Неприпустимими є критика, глузування, висміювання дитячих фантазій.

У музично-творчій діяльності першою сходинкою до реалізації цієї умови є створення психологічно комфортної атмосфери спілкування дитини з мистецтвом, запорукою чого є застосування особистісно орієнтованого підходу. Дитина має почуватись психологічно безпечно, не боятися висловлювати свої враження від почутого музичного твору, вільно виявляти себе в співі, ритмічному русі під музику, грі на дитячих інструментах, вокальних, інструментальних, пластичних імпровізаціях тощо.

У цьому контексті надзвичайно важливим є врахування індивідуальних музичних можливостей кожної дитини, особливо учнів першого класу. Адже, як зазначає О. Лобова, переважна більшість дітей цього віку володіють добре розвиненим чуттям ритму та люблять співати, проте багато з них мають слабо розвинений голос і слух, не відчувають різниці між співом і мовою, не вміють вокально проспівувати й «тягнути» звук. Значна кількість 6-річних дітей мають вузький діапазон голосу (примарна зона багатьох дітей становить 2–3 звуки у межах *мі-соль* і лише згодом розширюється до *ре-ля* першої октави). Досить поширеною є проблема недостатньої координації між слухом і голосом тощо. У цих випадках, наголошує авторка, педагогу слід бути

дуже обережним, поєднувати розумну вимогливість з тактовним і уважним підходом до індивідуальності дитини... У будь-якому випадку неприпустимим є ставлення вимог, які перевищують можливості дитини, а відсутність певних природних даних не може бути психологічно травматичним фактором і приводом для зниження оцінки з музичного мистецтва [3, с. 404].

Також у роботі з дітьми, які мають обмежені можливості у певному виді музичної діяльності, О. Лобова пропонує застосовувати *компенсаторний принцип* організації виконавської діяльності учнів. Сутність його полягає в тому, що неуспішність певного проблемного виду діяльності може бути компенсована успішним виконанням іншої музично-творчої діяльності. Наприклад, дитині, що погано співає, слід надати можливості виявити свою музикальність в інших видах виконавства – інструментальній грі, ритмічних рухах, творчих формах вираження музичних вражень тощо [3, с. 404].

Також слід урахувати, що для учня першого класу важливо відчувати себе вже «дорослим», досвідченим, відповідальним за свою справу. Тож педагог може доручати дітям певні творчі завдання, які відповідатимуть їх самостійним прагненням, наприклад: самостійно дібрати музичні інструменти для ритмічного супроводу, придумати план виконання або інсценування пісні тощо. Важливо уважно вислуховувати, розглядати, підтримувати й тактовно коригувати будь-які варіанти виконання таких творчих завдань.

2. Систематичне використання різноманітних (зокрема ігрових) методів розвитку уяви в усіх видах музично-творчої діяльності.

Застосування будь-кого виду музичної діяльності може бути сприятливим для розвитку уяви учнів молодшого шкільного віку (художнього сприймання, образно-асоціативного мислення, фантазії тощо), адже цей різновид діяльності безпосередньо спонукає дітей до усвідомлення та створення образів, творчого пошуку, асоціативного мислення тощо. У цьому контексті надзвичайно важливим є те, що, як зауважують сучасні дослідники, для багатьох видів музично-творчої діяльності (вокальні, інструментальні, пластичні імпровізації, танець, гра на музичних інструментах, музично-ритмічні рухи, малювання музики тощо) не треба мати спеціальні знання, які певним чином обмежують творчі прояви дитини. Тож створюється атмосфера вільної творчості, яка сприяє найкращим проявам творчих здібностей, зокрема уяви молодших школярів.

У процесі слухання розвиток уяви пов'язаний з тим, що музичне мистецтво має образну природу та створює художні образи, які відображуються у свідомості дитини й безпосеред-

ньо впливають на її емоційний стан. Тому для молодших школярів використовують короткі, виразні, різноманітні, доступні за емоційно-образним змістом твори для слухання, які викликають у дітей інтерес, жвавий відгук, породжують яскраві емоції та виразні образи.

Приклади таких творів відсутні в чинних Типових освітніх програмах [6], але подані в підручниках мистецтва для 1 класів закладів загальної середньої освіти. Наприклад, в підручнику інтегрованого курсу «Мистецтво. 1 клас» О. Лобової [4] запропоновано для музичного сприймання різноплановий репертуар, в якому представлено фольклорні твори, дитячі пісні та програмні п'єси: «Колискова» М. Лисенка, «Пісня» Л. Ревуцького; «Осіньна пісня», «Марш дерев'яних солдатиків», фрагменти з балету «Лускунчик» П. Чайковського; «Менует» В.А. Моцарта; «Дощик» В. Косенка; «Лялька співає» Л. Колодуба; «Щедрик» М. Леонтовича; «Сонечко» В. Барвінського; вальс «Весняні голоси» Й. Штрауса; «Дід Мороз» Р. Шумана; фрагменти з дитячих опер М. Коваля, М. Лисенка та ін.

Для стимулювання уяви педагог має заохотити дітей до уважного слухання цікавою інформацією, загадкою, розповіддю, бесідою, попередніми завданнями тощо. Потім можна запропонувати дітям розповісти, як вони уявляють героїв твору, які картини намалювала музика в їхній свідомості, як розвивались уявлені події в музичному творі, заохотити передати свої музичні враження в розповіді, рухах, малюнку або кольоровій композиції тощо.

Сучасні методисти пропонують використовувати такі й подібні завдання: *опиши музику, використовуючи слова...; розкажи, як ти уявляєш героїв твору; розкажи, яку картину навалювала тобі музика; уяви, як танцюють старовинний менует* тощо [3, с. 401].

Зазначимо, що трактування уяви як попереднього, випереджувального, творчого відображення дійсності в свідомості людини у вигляді різноманітних яскравих, креативних уявлень і образів є надзвичайно важливим у контексті виконавської діяльності учнів. Так, під час співу, гри на музичних інструментах, музично-ритмічних рухів дитина активно залучається до створення власного мистецького продукту, що пов'язане з попереднім «уявним виконанням» або уявленням бажаного виконання.

Так само уява відіграє важливу роль під час створення музики, у вокальних, інструментальних, пластичних імпровізаціях, під час театралізації та драматизації музичних творів, інсценування пісень тощо. Наприклад, учитель пропонує дітям самостійно скласти поспівку або вправу для розспівування, дібрати інструменти (або оплески, щиглики, притопи, підручні речі тощо) для ритмічного супроводу, створити задум вико-

нання розученої пісні з рухами, її інсценування, виконання в ролях тощо.

У будь-якому виді музичної діяльності для розвитку дитячої уваги корисно застосовувати різноманітні музично-дидактичні або сюжетні ігри. Важливе значення для розвитку дитячої уяви мають пісні-ігри, у тому числі фольклорні.

Водночас, треба пам'ятати про різний рівень музично-творчого розвитку кожної дитини та формулювати творчі завдання коректно, надаючи можливість диференційованого виконання згідно з індивідуальними можливостями учнів.

3. *Широке застосування інтеграції музики з іншими мистецтвами (літературних, хореографічних, театральних, образотворчих тощо).*

Проблеми інтеграції змісту освіти нормативно обумовлені тенденціями «Нової української школи» та різнобічно розкриті в працях вітчизняних дослідників, в числі яких Г. Безрук, І. Большакова, Н. Вегера, І. Веремійчик, М. Іванчук, О. Комар, Л. Куліченко, Н. Падун та ін.

У контексті нашого дослідження виокремлення зазначеної умови ґрунтується на значних розвивально-творчих можливостях поєднання музики з іншими видами мистецтв. Не випадково, з 2018-2019 навчального року в українських школах відбулося поступове введення інтегрованого курсу «Мистецтво», в основу якого покладено поєднання змісту музичного та образотворчого мистецтв.

Проте вже багато десятиліть учителі застосовують міжпредметні зв'язки та елементи інтеграції музики з літературним, образотворчим, хореографічним, театральним та іншими мистецтвами. На наш погляд, така мистецька інтеграція має дуже суттєві потенційні можливості для розвитку дитячої уяви, адже поєднання різних мистецьких сфер суттєво збагачує образне мислення та розширює естетичний світ дитини. Наведемо приклади розвивально-творчих завдань, які ґрунтуються на інтеграції музики з іншими мистецтвами.

На зв'язку музики з літературним мистецтвом ґрунтуються розвивально-творчі завдання на створення певних літературних текстів до музики або на музичну тематику. Зокрема, учням першого класу можна запропонувати такі музично-літературні завдання: дібрати слова, що характеризують музичний образ; зіставити образи музичного й літературного творів; скласти опис-фантазію музичних образів та уявної музики; придумати назву до музичної п'єси; скласти невелике оповідання або розповідь за змістом музики; доповнити вірш або казку про музику за малюнками; придумати продовження або закінчення казки на музичну тематику; скласти музичну казку або оповідання (за назвою, малюнками тощо); придумати текст власного куплету до пісні; скласти мелодію до невеликого вірша тощо.

На синтезі музики з образотворчим мистецтвом ґрунтуються розвивально-творчі завдання на створення візуальних творів до музики або на музичну тематику. Так, дітям шестирічного віку можна дати такі завдання: дібрати ілюстрації до пісень або інструментальних творів; зіставити образи музичного й живописного творів; передати зміст музичної п'єси в малюнку; створити сюжетну або кольорову композицію за настроєм музики; намалювати персонажів музичного твору тощо.

Для розвитку уяви засобами інтеграції музичного мистецтва з хореографією молодшим школярам можна запропонувати такі завдання: передати танцювальними рухами характер музики; зобразити рухами образ музичного персонажа; скласти танцювальні рухи до пісні або інструментального твору; створити танцювальну імпровізацію; розробити задум і план танцювальної композиції тощо.

Значні резерви для розвитку дитячої уяви має поєднання музики з театральним мистецтвом, яке за своєю сутністю є синтезом сценічної дії, літературного сюжету, музичного та художнього оформлення, хореографічних елементів тощо. У контексті застосування театального мистецтва доцільно застосовувати такі завдання: передати рухами, мімікою і пластикою образ і рух музичного персонажа, сюжет музичного твору; придумати задум виконання у ролях або інсценування пісні; запропонувати власний план театралізації, драматизації музичного матеріалу тощо.

Такі та подібні завдання інтегрованого характеру корисно застосовувати у роботі як з шестирічними першокласниками, так і з дітьми більш старшого віку, адже, за О. Щолоковою, саме на широкому тлі комплексної взаємодії мистецтв активізуються творчі здібності учнів [7, с. 122].

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Отже, педагогічні умови розвитку уяви молодших школярів у процесі музично-творчої діяльності трактовано як сукупність спеціально дібраних і розроблених методичних положень, змісту і методів музичного виховання, реалізація яких сприятиме найбільш ефективному розвитку зазначеної якості дітей в процесі музично-творчої діяльності.

Визначено та обґрунтовано такі педагогічні умови розвитку уяви молодших школярів у процесі музично-творчої діяльності:

1) цілеспрямоване стимулювання дитячої творчості й підтримка творчих проявів дитини в музично-творчій діяльності (зокрема створення психологічно комфортної атмосфери спілкування дитини з мистецтвом; надання кожній дитині можливості для творчої самореалізації; стимулювання, підтримка й заохочення творчих

проявів та ініціатив школяра; урахування індивідуальних музичних можливостей кожної дитини, компенсаторний принцип організації виконавської діяльності молодших школярів тощо).

2) систематичне використання різноманітних (зокрема ігрових) методів розвитку уяви у різних видах музично-творчої діяльності (заохочення дітей до уважного сприймання, передачі музичних вражень у розповіді, рухах, малюнку; попереднє уявне «виконання» співу, гри на інструментах, ритмічних рухів; застосування у різних видах музично-творчої діяльності різноманітних ігор та спеціальних словесних і практичних завдань: *розкажи, як ти уявляєш героїв твору; яку картину навалювала тобі музика; склади постівку; створи задум виконання розученої пісні з рухами, її інсценування, виконання в ролях* тощо).

3) широке застосування інтеграції музики з іншими мистецтвами (літературним, образотворчим, хореографічним, театральним тощо).

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо в експериментальній перевірці обґрунтованих нами педагогічних умов розвитку уяви молодших школярів у процесі музично-творчої діяльності.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Воронцова А. Педагогічні умови розвитку творчої уяви дітей старшого дошкільного віку. URL: <https://detkam.in.ua/pedagogichni-umovi-rozvitku-tvorchoyi-uyavi-ditej-starshogo-do.htm>.
2. Дуткевич Т.В. Психолого-педагогічні умови розвитку уяви дошкільника // Дитяча психологія. [https://ukrtxtbook.com/dityacha-psixologiya-dutkevich-t-v-3-psixologo-pedagogichni-umovi-rozvitku-uyavidoshkilnika.html](https://ukrtxtbook.com/dityacha-psixologiya-dutkevich-t-v/dityacha-psixologiya-dutkevich-t-v-3-psixologo-pedagogichni-umovi-rozvitku-uyavidoshkilnika.html)
3. Лобова О.В. Формування основ музичної культури молодших школярів: теорія та практика : Монографія. Суми, 2010. 516 с.
4. Лобова О.В. Мистецтво : підручник інтегрованого курсу для 1 класу закладів загальної середньої освіти. К. : Школяр, 2018. 144 с.
5. Смірнова О. Розвиток творчої уяви молодших школярів на уроках української мови у процесі роботи над творами. URL : <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/770>
6. Типові освітні програми «Мистецтво» для 1-4 класів [Електронний ресурс]. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi>
7. Щолокова О.П. Система професійної підготовки студентів педагогічних вузів до художньо-естетичної освіти школярів : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01; 13.00.04. К., 1996. 394 с.

REFERENCES

1. Vorontsova, A. *Pedahohichni umovy rozvytku tvorchoyi uyavy ditey starshoho doshkil'noho viku*. [Pedagogical conditions for the development of creative imagination of older preschool children].
2. Dutkevych, T. *Psykhohoho-pedahohichni umovy rozvytku uyavy doshkil'nykiv*. [Psychological and

- pedagogical conditions for the development of preschoolers' imagination].
3. Lobova, O. (2010). *Formuvannya osnov muzychnoyi kul'tury molodshykh shkolyariv: teoriya i praktyk*. [Formation of the basics of musical culture of junior schoolchildren: theory and practice]. Sumy.
 4. Lobova, O. (2018). *Mystetstvo: pidruchnyk intehrovanoho kursu dlya 1 klasu zakladiv zahal'noyi serezhn'oyi osvity*. [Art: textbook of the integrated course for the 1st grade of general secondary education institutions]. Kyiv.
 5. Smimova, O. *Rozvytok tvorchoyi ucyvy molodshykh shkolyariv na urokakh ukrayins'koyi movy v protsesi roboty nad tvoramy*. [Development of creative imagination of junior schoolchildren in Ukrainian language lessons in the process of working on works].
 6. *Typovi navchal'ni prohramy «Mystetstvo» dlya 1–4 klasiv*. [Typical educational programs «Art» for grades 1–4].
 7. Shcholokova, O. (1996). *Systema profesiynoyi pidhotovky studentiv pedahohichnykh vuziv dlya khudozhn'o-estetychnoho vykhovannya shkolyariv*. [The system of professional training of students of pedagogical universities for artistic and aesthetic education of schoolchildren]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ЛОБОВА Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної і початкової освіти Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

Наукові інтереси: теорія та методика мистецької освіти школярів та майбутніх учителів.

ПЛУТЕНКО Альона Володимирівна – вихователь Липоводолинського закладу дошкільної освіти «Берізка» Липоводолинської селищної ради Сумської області.

Наукові інтереси: теорія та методика початкової освіти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

LOBOVA Olga Volodymyrivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Preschool and Primary Education of Sumy State Pedagogical University named after A. Makarenko.

Circle of scientific interests: theory and methods of art education of students and future teachers.

PLUTENKO Alyona Volodymyrivna – educator of the Lipovodolinsky preschool institution «Birch» of the Lipovodolinsky settlement council of the Sumy region.

Circle of scientific interests: theory and methods of primary education.

Стаття надійшла до редакції 16.03.2022 р

УДК 378.14:785:378.016:78.09

МАРУСИНЕЦЬ Мар'яна Михайлівна –

доктор педагогічних наук, професор, директор департаменту освіти і науки, молоді та спорту

Закарпатської обласної державної адміністрації

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9935-3337X>

e-mail: marusynetsm@ukr.net

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ТРАНСКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ-МУЗИКАНТІВ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Наявність транскультурної компетентності у людини сучасного світу є необхідною умовою та найважливішим засобом переходу до прийняття та освоєння істинного соціокультурного коду всього людства, багатства та унікальності культур малих та великих народів планети Земля.

Враховуючи глобальні тенденції євроінтеграційного процесу вітчизняна мистецька освіта XXI століття зорієнтована на діалог різних культур, який став необхідною складовою єдиного освітнього простору країн Європейського Союзу. Пізнання закономірностей і тенденцій розвитку світового і європейського музичного мистецтва уможливує формування транскультурної компетентності майбутніх педагогів-музикантів, що дозволяє їм ефективно використовувати свій потенціал у різних сферах практичної діяльності.

Ефективність формування транскультурної компетентності залежить від цілеспрямованої

організації освітнього процесу та використання таких форм роботи, технологій, методів, прийомів і засобів навчання, які б сприяли не лише поглибленню знань, але й були направлені на практичне використання транскультурних умінь і навичок у тих чи тих напрямках творчої діяльності. Саме транскультурне навчання, орієнтоване на мир, соціальну справедливість і сталий розвиток, веде до далекосяжної реформи системи освіти. За такого підходу обґрунтування структурно-функціональної моделі формування транскультурної компетентності майбутніх педагогів-музикантів є актуальним і своєчасним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженню проблеми формування транскультурної компетентності присвячені праці науковців різних напрямів. Загальну методологію дослідження склали соціально-філософські концепції, положення та теорії про розвиток людини і суспільства, становлення нового типу культури (І. Бех, С. Бабатіна, В. Біблер, І. Блауберг, Л. Горбунова, І. Гуменна, Д. Іванов, О. Красевсь-